

Sygn. akt XVII AmC 1790/09

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 18 listopada 2010r.

Sąd Okręgowy w Warszawie - Sąd Ochrony Konkurencji i Konsumentów

w składzie:

Przewodniczący: SSO Maria Witkowska

Protokolant: Łukasz Wychowaniec

po rozpoznaniu w dniu 18 listopada 2010r. w Warszawie na rozprawie

sprawy z powództwa E. G.

przeciwko (...)S.A. z siedzibą w W.

o uznanie postanowień wzorca umowy za niedozwolone

I. Uznaje za niedozwolone i zakazuje stosowania przez (...) S.A. z siedzibą w W. w obrocie z konsumentami postanowień wzorca umowy o następującej treści:

„Nie zawiadomienie Banku o powyższych zmianach powoduje, że oświadczenia Banku kierowane do Posiadacza rachunku według danych przedłożonych Bankowi będą traktowane za prawidłowo doręczone”.

II. Zasądza od (...) S.A. z siedzibą w W. na rzecz E. G. kwotę 360 zł (trzysta sześćdziesiąt złotych) tytułem kosztów zastępstwa procesowego.

III. Poleca pobranie Kasie Sądu Okręgowego w Warszawie od (...) S.A. z siedzibą w W. kwotę 600 zł (sześćset złotych) tytułem opłaty stałej od pozwu, od której uiszczenia powód był zwolniony z mocy prawa.

IV. Zarządza publikację prawomocnego wyroku w Monitorze Sądowym i Gospodarczym na koszt (...) S.A. z siedzibą w W..

/-/ SSO Maria Witkowska

Sygn. akt XVII AmC 1790/09

UZASADNIENIE

Powódka – E. G., w dniu 13 listopada 2009 roku wniosła pozew, w którym domagała się uznania za niedozwolone postanowienia stosowanego przez pozwanego – (...) S.A. z siedzibą w W. o treści: **„Nie zawiadomienie Banku o powyższych zmianach powoduje, że oświadczenia Banku kierowane do Posiadacza rachunku według danych przedłożonych Bankowi będą traktowane za prawidłowo doręczone”.**

Powódka wniosła ponadto o przeprowadzenie rozprawy także pod jej nieobecność oraz o zasądzenie od pozwanego na rzecz powódki kosztów procesu, w tym kosztów pełnomocnictwa oraz zastępstwa procesowego, według norm przepisanych.

Swoje roszczenie powódka oparła na fakcie, że pozwany w ramach prowadzonej działalności gospodarczej posługuje się wzorcem umownym o nazwie „Regulamin rachunków bankowych dla klientów indywidualnych w (...)S.A.” zawierającym kwestionowane postanowienie. Powódka załączyła jego wydruk do pozwu.

Powódka w uzasadnieniu pozwu wskazała, iż zakwestionowane postanowienie powinno być interpretowane w odniesieniu do § 78 ust. 1 Regulaminu, gdyż precyzuje on co oznacza sformułowanie „powyższe zmiany” zawarte w zakwestionowanym postanowieniu.

Powódka podniosła, iż przedmiotowa klauzula niekorzystnie kształtuje sytuację konsumenta, przenosząc na grunt obrotu z udziałem konsumentów instytucję doręczenia zastępczego. Według powódki instytucja ta jest instrumentem prawa procesowego i nie powinna być adoptowana do obrotu gospodarczego zwłaszcza, gdy jedną ze stron umowy jest konsument oraz z uwagi na treść art. 61 kc.

Powódka wywiodła, iż instytucja doręczenia zastępczego nie jest gwarantem dojścia do konsumenta oświadczenia woli pozwanego, a tym samym konsument może zostać pozbawiony możliwości rzeczywistego zapoznania się z tym oświadczeniem woli i narażony będzie na skutki prawne z tym związane.

Nadto powódka zwróciła uwagę, iż przedmiotowy Regulamin zastrzega kwestionowane uprawnienie do uznania oświadczeń za doręczone tylko na rzecz pozwanego, podczas gdy pozwany na taką niedogodność nie jest narażony.

Powódka wskazała, że podobne stanowisko zajął Sąd Ochrony Konkurencji i Konsumentów, wydając wyroki, które stały się podstawą do wpisania tożsamyh klauzul do rejestru zakazanych klauzul umownych pod numerem (...) i (...).

Ponadto w świetle orzeczenia Sądu Najwyższego sygn. III CZP 80/08, według powódki nie ma przeszkód, aby kwestionować w niniejszym postępowaniu postanowienie, które jest tożsame z postanowieniem wpisanym do rejestru klauzul zakazanych.

Pozwany w odpowiedzi na pozew wniósł o oddalenie powództwa oraz zasądzenie kosztów według norm przepisanych.

W uzasadnieniu pozwany przyznał, że kwestionowany zapis nie jest indywidualnie uzgadniany z konsumentami, jednakowoż nie narusza on dobrych obyczajów, jak i w sposób rażący interesów konsumenta.

Zauważył, iż sytuacja faktyczna konsumenta i pozwanego w zakresie informacji o adresie dostępnych publicznie istotnie się różni. Informacje o adresie pozwanego są bowiem powszechnie dostępne ze względu na fakt, iż jego akcje są w publicznym obrocie notowane na (...)S.A. oraz wobec tego, że jest przedsiębiorcą wpisanym do Krajowego Rejestru Sądowego. Natomiast konsument nie jest zobowiązany do umieszczania danych adresowych w rejestrach publicznych, które byłyby dostępne bez ograniczeń. Według pozwanego oznacza to, iż zmiana adresu przez konsumenta może skutkować tym, iż pozwany jako przedsiębiorca będzie miał utrudniony lub uniemożliwiony dostęp do nowych zmienionych danych konsumenta. Pozwany powołał się przy tym na obowiązujące przepisy, art. 44h ustawy z dnia 1974r. o ewidencji ludności i dowodach osobistych, które jego zdaniem utrudniają dostęp do rejestrów publicznych w zakresie uzyskania danych adresowych.

Ponadto pozwany podniósł, że strony stosunku umownego, zgodnie z art. 353¹ kc, mogą ułożyć stosunek prawny według swego uznania, byleby jego treść lub cel nie sprzeciwiały się właściwości, naturze stosunku, ustawie ani zasadom współżycia społecznego, przepis ten pozwala zatem na ułożenie stosunków pomiędzy stronami w sposób określony w zakwestionowanym postanowieniu.

Pozwany wskazał również, iż konsument, który nie zawiadomił o zmianie adresu powinien liczyć się, iż oświadczenia pozwanego będą przesyłane na dotychczasowy adres, tak więc stosownie do art. 61 kc konsument będzie posiadał szansę na zapoznanie się z treścią przesłanego oświadczenia.

Pozwany stwierdził, iż w jego ocenie zapis nakładający na konsumenta obowiązek informowania banku m.in. o zmianie nazwiska i adresu leży w interesie konsumenta, ponieważ pozwala na skuteczne informowanie konsumenta o zmianach regulaminu lub innych okolicznościach istotnych dla posiadacza rachunku. Natomiast pozwany nie może ponosić konsekwencji w związku z nie dopełnieniem obowiązków przez klientów.

Nadto w opinii pozwanego powódka nie wyjaśniła, na czym polegało w niniejszym przypadku naruszenie interesów konsumenta i to w sposób rażący oraz sprzeczność z dobrymi obyczajami.

Sąd Okręgowy w Warszawie – Sąd Ochrony Konkurencji i Konsumentów ustalił następujący stan faktyczny:

Pozwany – (...) S.A. z siedzibą w W. wpisany do Krajowego Rejestru Sądowego pod numerem (...) prowadzi działalność gospodarczą polegającą na świadczeniu usług bankowych.

Pozwany posługiwał się w obrocie z konsumentami wzorcem umownym o nazwie „Regulamin rachunków bankowych dla klientów indywidualnych w (...)S.A.”, który zawierał zakwestionowane przez powoda postanowienie o następującej treści: **„Nie zawiadomienie Banku o powyższych zmianach powoduje, że oświadczenia Banku kierowane do Posiadacza rachunku według danych przedłożonych Bankowi będą traktowane za prawidłowo doreczone”**.

W odpowiedzi na pozew pozwany nie zakwestionował, iż w stosowanym przez niego wzorcu zawarte jest powołane w pozwie postanowienie. Nie zaprzeczył także, aby stosował wskazane postanowienie, w związku z czym okoliczność tą należało uznać za przyznaną w oparciu o przepis art. 230 k.p.c.

Wobec nie zakwestionowania wiarygodności dołączonego do pozwu wzorca umownego, ani niezgodności kwestionowanego postanowienia z treścią postanowienia zawartego w Regulaminie należało uznać za udowodnione, iż jest on stosowany przez pozwanego na podstawie art. 229 k.p.c.

Na rozprawie w dniu 18 listopada 2010r. pełnomocnik pozwanego wniósł o umorzenie postępowania, powołując się na okoliczność, iż przeciwko (...) S.A. była już prowadzona sprawa o to samo roszczenie przed Sądem Ochrony Konkurencji i Konsumentów pod sygn. XVII AmC 507/09 i wydano w niej wyrok w dniu 11 grudnia 2009r., który się uprawomocnił. Pełnomocnik pozwanego złożył do akt kopię przedmiotowego wyroku wraz z uzasadnieniem.

W tym stanie faktycznym Sąd Okręgowy w Warszawie - Sąd Ochrony Konkurencji i Konsumentów zważył, co następuje:

Powództwo jest uzasadnione.

Na wstępie podkreślenia wymaga, iż nie było podstaw do umorzenia niniejszego postępowania. Stosownie bowiem do art. 479⁽⁴³⁾ § 1 kpc wyrok prawomocny ma skutek wobec osób trzecich od chwili wpisania uznanego za niedozwolone postanowienia wzorca umowy do rejestru, o którym mowa w art. 479⁽⁴⁵⁾ § 2 kpc. Natomiast klauzula o identycznej treści jak kwestionowana tym pozvem była co prawda uznana za niedozwoloną wyrokiem Sądu Ochrony Konkurencji i Konsumentów z dnia 11 grudnia 2009r. o sygn. XVII AmC 507/09 w sprawie z powództwa (...) z siedzibą w P. przeciwko temu samemu pozwanemu - (...)S.A., jednakże na chwilę orzekania w niniejszej sprawie brak było dowodu, iż wyrok ten jest prawomocny, a nadto klauzula ta nie była wpisana do rejestru klauzul niedozwolonych prowadzonego przez Prezesa Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów, o którym mowa w art. 479⁽⁴⁵⁾ § 2 kpc. W tej sytuacji wyrok SOKIK z dnia 11 grudnia 2009r. o sygn. XVII AmC 507/09, którym zakazano (...) S.A. wykorzystywania w umowach z konsumentami identycznego postanowienia jak zakwestionowane, nie mógł odnieść skutku wobec osób trzecich, w tym powódki, a tym samym mogła ona w niniejszej sprawie domagać się uznania za niedozwolone jednakowego postanowienia stosowanego przez (...) S.A. i wydania wyroku. Sąd był zatem uprawniony do merytorycznego rozstrzygnięcia przedmiotowej sprawy.

Przechodząc do meritum należy podkreślić, że w postępowaniu o uznanie postanowień wzorca umowy za niedozwolone Sąd dokonuje abstrakcyjnej oceny wzorca celem ustalenia, czy zawarte w nim klauzule mają charakter niedozwolonych postanowień umownych w rozumieniu art. 385¹ k.c. Niedozwolone postanowienia umowne określają przepisy art. 385¹ – 385³ k.c., mające na celu ochronę konsumenta przed niekorzystnymi postanowieniami umowy łączącej go z profesjonalistą.

W myśl art. 385¹ § 1 k.c., za niedozwolone postanowienia umowne uznaje się postanowienia umowy zawieranej z konsumentem nie uzgodnione indywidualnie, jeżeli kształtują jego prawa i obowiązki w sposób sprzeczny z dobrymi obyczajami, rażąco naruszając jego interesy. Nie dotyczy to postanowień określających główne świadczenia stron, w tym cenę lub wynagrodzenie, jeżeli zostały sformułowane w sposób jednoznaczny.

Z przytoczonego sformułowania wynika zatem, że możliwość uznania danego postanowienia umownego za niedozwolone i wyeliminowanie go z praktyki stosowania zależna jest od spełnienia następujących przesłanek:

- 1) postanowienie nie zostało uzgodnione indywidualnie, a więc nie podlegało negocjacom;
- 2) ukształtowane w ten sposób prawa i obowiązki konsumenta pozostają w sprzeczności z dobrymi obyczajami;
- 3) ukształtowane we wskazany sposób prawa i obowiązki rażąco naruszają interesy konsumenta;
- 4) postanowienie umowy nie dotyczy sformułowanych w sposób jednoznaczny głównych świadczeń stron, w tym ceny lub wynagrodzenia.

Powyższe przesłanki muszą zostać spełnione łącznie, natomiast brak jednej z nich skutkuje tym, że Sąd nie dokonuje oceny danego postanowienia pod kątem abuzywności.

Analizując zakwestionowane przez powoda postanowienie w oparciu o w/w kryteria, nie budzi wątpliwości Sądu, że konsumenci nie mieli wpływu na jego treść, a zatem należało uznać, że nie było ono z nimi uzgadniane indywidualnie.

Przedmiotowe postanowienie nie dotyczy także, zdaniem Sądu, głównych świadczeń stron umowy, którymi są: ze strony pozwanej – świadczenie usług bankowych, ze strony zaś konsumenta – zapłata ceny za świadczone przez bank czynności bankowe.

Do rozstrzygnięcia pozostała zatem jedynie kwestia, czy zakwestionowane przez powoda postanowienia kształtują prawa i obowiązki konsumenta w sposób sprzeczny z dobrymi obyczajami, rażąco naruszając jego interesy.

Należy wskazać, że „dobre obyczaje” to reguły postępowania niesprzeczne z etyką, moralnością i aprobowanymi społecznie obyczajami. Za sprzeczne z dobrymi obyczajami można uznać także działania zmierzające do niedoinformowania, dezorientacji, wywołania błędnego przekonania konsumenta, wykorzystania jego niewiedzy lub naiwności, a więc o działanie potocznie określane jako nieuczciwe, nierzetelne, odbiegające od przyjętych standardów postępowania. Pojęcie „interesów konsumenta” należy rozumieć szeroko, nie tylko jako interes ekonomiczny, mogą tu wejść w grę także inne aspekty: zdrowia konsumenta (i jego bliskich), jego czasu zbędnie traconego, dezorganizacji toku życia, przykrości, zawodu itp. Naruszenie interesów konsumenta wynikające z niedozwolonego postanowienia musi być rażące, a więc szczególnie doniosłe. Pojęcie „dobrych obyczajów” (w szczególności w stosunkach umownych między profesjonalistą a konsumentem) zdefiniowała judykatura - w orzeczeniu SN z 13 lipca 2005 r., I CK 832/04, IC Biul. SN 2006, nr 2, s. 86 wskazano, iż za „sprzeczne z dobrymi obyczajami” należy uznać wprowadzenie klauzul godzących w równowagę kontraktową, zaś „rażące naruszenie interesów konsumenta” polega na nieusprawiedliwionej dysproporcji praw i obowiązków na niekorzyść konsumenta w określonym stosunku umownym.

Mając powyższe na względzie Sąd uznał, że kwestionowana przez powoda klauzula zawarta w § 78 ust. 3 zd. 2 Regulaminu o treści **„Nie zawiadomienie Banku o powyższych zmianach powoduje, że oświadczenia Banku kierowane do Posiadacza rachunku według danych przedłożonych Bankowi**

będą traktowane za prawidłowo doręczone” stanowi niedozwolone postanowienie umowne w rozumieniu art. 385¹ § 1 k.c. bowiem kształtuje prawa i obowiązki konsumentów w sposób sprzeczny z dobrymi obyczajami, rażąco naruszając ich interesy.

W pierwszej kolejności trzeba stwierdzić, iż „powyższe zmiany”, o których mowa w postanowieniu to zmiany wymienione w § 78 ust. 1 Regulaminu dotyczące nazwiska, adresu zamieszkania i/lub do korespondencji, dowodu tożsamości, względnie innych danych zawartych w karcie informacyjnej klienta i/lub umowie rachunku, a mających wpływ na prowadzenie rachunku, albowiem § 78 ust. 3 zd. 2 odnosi się do § 78 ust. 1 Regulaminu.

Sąd zważył, iż zakwestionowane postanowienie ustanawia domniemanie doręczenia oświadczeń wysłanych konsumentowi, adresowanych zgodnie z danymi przez niego przedłożonymi (nawet mimo ich ewentualnej zmiany), mimo iż konsument mógł w ogóle nie zapoznać się z ich treścią. Skutki zaś takiej oceny mogą znacząco wpływać na interes konsumenta, wbrew jego woli.

Istotnym jest przy tym sama kwestia arbitralnego uznania przez przedsiębiorcę kierowanego przez niego oświadczenia za doręczone, abstrahując od tego czy klient powiadomił bank o zmianie swych danych. Podkreślenia wymaga, iż tego typu regulacja, jaką zastosował pozwany jest niedopuszczalna poza procedurą sądową. Do oceny prawidłowości oraz skuteczności doręczenia uprawniony jest bowiem wyłącznie Sąd w postępowaniu sądowym, a nie pozwany będący przedsiębiorcą.

Wobec tego, przedmiotowe postanowienie kształtuje sytuację konsumenta niekorzystnie, albowiem wyposaża pozwanego w uprawnienie do jednostronnej oceny doręczenia korespondencji konsumentom.

Klauzula ta jest ponadto nierzetelna w świetle treści art. 61 § 1 k.c., zgodnie z którym oświadczenie woli, które ma być złożone innej osobie, jest złożone z chwilą, gdy doszło do niej w taki sposób, że mogła zapoznać się z jego treścią. Odwołanie takiego oświadczenia jest skuteczne, jeżeli doszło jednocześnie z tym oświadczeniem lub wcześniej.

Należy zauważyć, że zakwestionowana klauzula może prowadzić do sytuacji, w której konsument przykładowo z powodu czasowej niemożności odbioru korespondencji pod wskazanym bankowi adresem w ogóle nie będzie świadomy treści kierowanej do niego korespondencji, a w konsekwencji uznanie jej za doręczoną kształtować będzie jego prawa i obowiązki strony umowy jako konsumenta, co jest niedopuszczalne.

Treść kwestionowanego postanowienia prowadzi zatem do wniosku, iż pozwany zamieszczając je w stosowanym wzorcu umownym liczył na niską świadomość prawną konsumentów, którzy nie zorientują się, iż narusza ono ich prawa i wyłącza przysługujące im uprawnienia.

Mając powyższe na względzie Sąd stoi na stanowisku, że przedmiotowe postanowienie umowne, stosowane przez pozwanego w obrocie z konsumentami powoduje nierównomierne rozłożenie praw i obowiązków stron umowy ze szkodą dla konsumenta, zwłaszcza, iż Regulamin nie wprowadza uznania za prawidłowo doręczone oświadczeń kierowanych przez konsumenta. Zakwestionowane postanowienie stanowi więc nadużycie przewagi kontraktowej pozwanego, jako profesjonalisty względem konsumenta, przyznając pozwanemu przewagę w łączącym ich stosunku umownym.

Przedmiotowa klauzula godzi zatem w równowagę kontraktową i prowadzi do nieusprawiedliwionej dysproporcji praw i obowiązków na niekorzyść konsumenta.

W ocenie Sądu, takie ukształtowanie stosunku prawnego we wzorcu umownym nie znajduje żadnego uzasadnienia i w sposób rażąco narusza interesy konsumentów, jak również kształtuje ich prawa i obowiązki w sposób sprzeczny z dobrymi obyczajami.

Z tych względów Sąd Okręgowy w Warszawie – Sąd Ochrony Konkurencji i Konsumentów uznał, że zakwestionowane postanowienie wzorca umownego stosowanego przez pozwanego w obrocie z konsumentami stanowi niedozwolone postanowienie umowne w rozumieniu art. 385¹ § 1 k.c. i zakazał jego stosowania na podstawie art. 479⁴² k.p.c.

O wysokości wpisu od pozwu i obciążeniu nim pozwanego na rzecz Skarbu Państwa orzeczono na podstawie art. 26 ust. 1 pkt 6 w zw. z art. 113 ust. 1 oraz art. 96 ust. 1 pkt 3 i art. 94 ustawy z dnia 28 lipca 2005 roku o kosztach sądowych w sprawach cywilnych (Dz.U. Nr 167, poz. 1398).

O kosztach zastępstwa procesowego orzeczono stosowanie do wyniku sporu na podstawie art. 98 i 99 k.p.c.

Publikację prawomocnego wyroku na koszt pozwanego zarządzono na podstawie art. 479⁴⁴ k.p.c.